

Inventari de sons i silencis

Tenia aleshores la Vilavella un silenci emblanquinat i en l'aire hi havia una sonoritat molt agrícola, plena de crits naturals i fragor de ferramentes senzilles. Es podria fer un inventari de sons i silencis d'aquell poble dormit al peu de la serra de l'Espadà a l'inici dels anys de la fam per a conèixer de quina matèria està composta aquesta memòria. Potser la nit pertanyia als grills, al cant de l'òliba al cimbori de l'església després d'haver-se begut l'oli de les campanes i de nit també cantaven amb veu d'aiguardent els serenos, i ells a voltes de matinada pegaven bastonades a la porta del metge i el despertaven perquè anara a assistir d'urgència algun malalt i jo sentia, a través del barandat de l'habitació, don Roberto, que tot seguit contestava: "ja vaig, ja vaig"; i després la parella de serenos allí, al carrer, li comunicaven l'avis i ells parlaven d'un còlic, d'un part o del vòmit sobtat d'algun espardenyer, i els passos del metge, que era l'únic del poble que portava sabates, s'allunyaven ressonant per la vorera i quan es perdien del tot després tornava la son fins que en la persiana es dibuixaven les primeres ratlles grises de l'alba i amb ella començava a agitar-se el colomer que el meu germà tenia al terrat, on un colomí de color plom obscur anomenat Mambrú, d'a-les pintades de roig i blau amb fugina, parrupejava sense parar. El so desgavellat d'un carro que se n'anava fora mesclat potser per la imprecació de llaurador que avivava la cavalleria omplia per un moment la penombra de l'habitació que s'havia carregat amb la dolçor de l'anhidrid de carboni durant tota la nit.

El primer toc a missa de vuit solia anar acompanyat de lladrucs de gossos i aleshores una lleugera bullícia creixia al voltant de la ferreria del Cameño on esmolaven les aixades i ferraven les haques dins un núvol de fum amb olor a ungla cremada i per aquella part del barranc que s'obria al camí reial hi havia també un trasbals de xiquets cap a l'escola, però de sobte tota aquesta primera agitació del matí es tallava en sec com si un ésser omnipotent haguera tocat una palanca: a l'església el rector estava alçant Déu. Sonava la campana i tots els habitants del poble quedaven emmudits i paralizats, cadascun en el lloc on l'haguera agarrat, i aquest ritu que per un moment convertia el poble en un museu de cera el complia tot el món, els rojos per por, els altres per costum o devoció. En l'instant de la consagració la gent es parava al mig del carrer, els homes es llevaven la boina, les dones tallaven la paraula al llavador o a la carnisseria, els carros i bicicletes també es paraven mentre queien sobre les teulades lentament les campanades dins d'un silenci transparent en la copa d'aire de la qual a voltes ressonava el bram d'algun ase com aquella trompeta de Jericó que havia aturat el sol o se sentia l'angoixós crit d'un porc de Badenes que en aquell mateix minut estava a punt de ser degollat. Però la cerimònia de l'església acabava i de seguida els maniquís tornaven a prendre animació, els homes es posaven la boina i feien: bon dia ens done Déu i continuaven el seu camí.

També feia igual el xiquet femater que seguia una cavalleria fins que defecara. Abans el xiquet li havia preguntat a l'amo:

—Escolte, ¿aquesta haca ja ha cagat?

—Encara no. Crec que no tardarà molt.

A l'eixida del poble, més avall de la cruïlla, la cavalleria solia soltar unes bonyigues daurades, fumejants, travades amb palla i el xiquet les arplegava en un cabàs com si foren d'or per a alimentar els melons i les verdures plantades en temps de quaresma.

El poble quedava després dormit a mitjan matí, però el crit de la Molessa la pescatera el despertava de nou i aleshores des del barri baixava el so de les macs que picaven espart i altres martells de fusta pegaven en els banquetes i el seu conjunt formava un tam-tam amb el qual els espardenyers es comunicaven. La taula de multiplicar eixia a una sola veu pel finestral de l'escola. I el camió d'Orenga passava embolicat en un nuvolot de pols amb gran rebombori de cadenes soltes i xapa desballestada. Després venia la furgoneta *rubia* de termes Golofre o tocant la botzina mecu-mecu l'autobús tipus diligència de l'Agrupació de Balnearis, vehicles que a l'estació de ferrocarril de Nules carregaven els banyistes tolots o reumàtics i els desembarcaven en la plaça del poble durant la temporada de banys amb maletes de cartó i paquets d'embotits del Maestrat que aquests éssers penjaven dels balcons perquè s'eixugaren.

A l'hora de la migdiada en estiu quan vibraven les mosques en els cristalls i hi havia vespes en les basses sota la canícula terrible de calç passava amb la mula algun xurro que venia arrop i talladetes o se sentia la veu d'un home misteriós i solitari que sempre anava a peu i era el Faixeró. Arribaven aleshores des de València i Castelló a mitjan vesprada els cotxes de línia d'Eslida i Betxí que feien transbord davant l'església cremant ascles amb el gasogen on el cobrador es calfava els prunyons i en partir aquests autobusos de Font d'en Segures s'emportaven en l'escala posterior un raïm de xiquets que anaven soltant-se en marxa a una velocitat proporcional a la seua audàcia. Ja no hi havia més motors en aquell àmbit de la infància, sinó la bomba d'algun pou de rec, el motor del Cor de Jesús, el de Sant Vicent, el de Comp-tagotes, traient aigua a colps obscurs enmig dels tarongers i la resta eren renills i campanes, la banda de música, les escopetades dels caçadors a la Selleta. Missa de vuit, l'àngelus, la novena, el toc d'ànimes, la serra elèctrica de Trinitari que feia també taüts a mida, el crit d'algú que venia sardines de bóta i de nit els passos d'un ebrí ressegat que eixia de la taverna de Patolea. Aquest silenci poblat de sons agrícoles no estava suspès en l'aire de l'Arcàdia. Dins hi havia una por profunda, una humiliació molt llarga, moltes cicatrius obertes que encara sagnaven.

Manuel Vicent